

וכתב עליו שכך מנהגנו, זאת אומרת שכך היה נהוג אצלנו בכל בתי כנסיות שבעיר, ולא היא דהא בבית הכנסת שלנו שהי' אחד מבתי הכנסת העתיקים שבעיר ונמא היו מתפללים בו רבנים ודיינים וצבור קדוש וחשוב עד ימינו אלה ועד בכלל, לא היו נוהגים כך וכמש"ל, עוד שם הוסיף וכתב עלה וזל"ה ודלא כמור"ם בסי' תרצ"ג, וכן כתב בספר מועד לכל חי שיברך תחילה בורא מאורי האש עי"ש, והנה מלבד שיש חילוקי דעות בדברי מור"ם הנ"ל הנ"ל אם גם ברכת בורא מאורי האש מאו"י - נ לא אם לאו וכמש"ל בהרחבה, בר מן דין לכל הדעות דלא כמ"ש בספר מועד לכל חי הנז', כי שם במפורש אמר שיברך תחילה ברכת בורא מאורי האש, זאת אומרת לא כן ההבדלה מבדילין אחרי הקריאה, וא"כ לא היה לו לכתוב עלה וכן כתב בספר מועד לכל חי, דלא ראי זה כראי זה וק"ל.

כ"י הוא זה מה שנר' לעניות דעתי, בעזר אלהי ישועתי, וצור ישראל יצילנו משגיאות, ויראינו מתותו נפלאות, החו"פ נהריה היום ח' לחדש תמוז התשל"ח, בא ס"ב באר מים חיים ונוזלים מן לבנון לפ"ק, הצעיר עבד האל הנאמן.

יהושע מאמאן נר"ו

סימן כ"ו. הולך וסובב על מ"ש למעלה בסימן יו"ד על דבר הבית"ן שנמצאו בס"ת בלי עקב.

הנה אחרי שנדפס הפסק דין הנ"ל בעזר אלהי ישועתי, וקיימתי בו מצות שלוח הקץ לידידי את שאהבה נפשי, מן השרידים אשר ה' קורא, החכם השלם והכולל, בישראל להלל, הרב שמעון הכהן שליט"א, ר"מ בשיבת עטרת צבי באשדוד, אחרי כמה חדשים קבלתי תשובתו, וזאת תשובתי אליו מאהבה רבה.

ידיד נפשי! השקפתי לטובה על גליצנו היקר המסודר בטוב טעם ודעת, המקום ב"ה יעזרוהו ויעזרנו להגדיל תורה ולהאדירה בעיון ובמעשה רב, אך אמנה האמת אוהבה יותר, ובכן הנני בא להשיב תשובה מאהבה בקיצור גמרץ הלא היא א) מה שתמה כבודו על "הבעל תפילין" המיוחס לרבנו אברהם מונזשהיים וצ"ל, וזל"ה אות בית צריך להיות לה עקב למטה, העקב מראה ומוכיח שהיא בית ולא כ"ף עי"ש, ובאות כ"ף כתב וזל"ה כ"פ יכתוב עגולה וכו' שלא תדמה לבית עי"ש, וכבודו תמה עליו ואמר קשיא לי ממ"ן דאחר שיש לבית עקב, והעקב מבדיל ומוכיח שהיא בית ולא כ"ף, א"כ מה צריך לדקדק בעיגולה של הכ"ס מטעם הנז', ואם עיקר המבדיל בין כ"פ לבית היינו הריבוע כמ"ש באות כ"פ א"כ מה מקומו של עקב, וכן יש לתמוה על לשון האגור שכתב כלשון הנ"ל וכו' וצ"ע, עד כאן דבריו.

ולענ"ד נראה שאין כאן שום קושיא בכלל, כי באמת העיקר המבדיל בין בית לכ"פ הוא הרבוע כמ"ש באות כ"ף, והעקב לדעתם דע"ל מוסיפין אותו רק לתוס' טובא בעלמא להוכיח לכל רואי השמש שהיא בית, וכלשונו גופיה דקרי בחיל ואמר, "העקב מראה ומוכיח שהיא בית ולא כ"פ", וזה פשוט, וכך הוא ג"כ דעת האגור ע"ה וכלשונו הקדוש שכתב, "העקב

י"ז, וסה"ב ויאמר מאיר ח"א, ומשם באר"ה ואין כאן להאריך בזה, ובוהו כל הצבור כולו או רובו קורים הזמירות ותפלת ערבית בספר, הלא תראה הרב לך שלמה ע"ה הנ"ל שם באורח חיים סי' א' נשאל על זה להלכה ולמעשה במיוחד, ויריד ברוח מבינתו להשיב ולהביא מסמכים למנהג זה מההיא דמגילה וכו', וכמש"ל בפסק הקודם בהרחבה, שא נא עיניך וראה ב"ה.

ד) ועוד מה שהוסיף הרב הנ"ל ונתן טעם ואמר ועוד שכבר התחילו לקדוא מבעוד יום ולכן אינו מברך, שהרי הרבנים הנז' לא כתבו זה אלא במגילה וכו' עי"ש, גם זה לא צודק שהרי במפ' אמרו במגילה שאם התחיל מבעוד יום וחשכה לו באמצע הקריאה, אז כשמביאין הנר אחד מהקהל עומד בצד החזן הקורא ומברך ברכת בורא מאורי האש, וכמ"ש הרב ש"ץ שכך הנהיג מורו ע"ה, הביא דבריו הרב זכור לאברהם הנ"ל וכמש"ל בפסק הקודם עי"ש, וא"כ הוא הדין בזמירות, זאת אומרת למאן דאוסר ליהנות מן האור לפני הקריאה, ה"ה שגם בזמירות והתפלה אסור לקרוא לאור הנר בלי ברכה, אלא מאכרח לומר שאחר שנהגו כך מותר להם כי יש להם ע"מ לסמוך וכמש"ל בענין קריאת המגילה, ה) מ"ש עוד וזל"ה ולא יהיה אלא ספק שב ואל תעשה עדיף ואין לברך, ועוד ספק ברכות להקל, ולכן אין לברך עכ"ד עי"ש, אחר המחז"ר גם זה תמוה א) למה שב ואל תעשה עדיף, ובמיוחד לדעתו שכתב דבמגילה יותר טוב לברך קודם, א"כ גם כאן יותר טוב לברך, והיותר תמוה במה שסיים ואמר ועוד ספק ברכות להקל, מה ספק ברכות יש כאן לא כלה ולא מקצתה, כי אם הוא בירך אינו חוזר ומברך, ואם נאמר שהתכוון להיכא שיחזור לברך להוציא אשתו ובוהו יכנס לבית לספק וכמש"ל, הנה מלבד שלא זכר שר הפרשה הזאת בכלל, למרות שזכר אותה שר התורה זכור לאברהם הנ"ל וכמש"ל, בר מן דין אם הוא חייש לזה א"כ יש לחוש לזה גם בפרשת המגילה וכמש"ל, אלא פשוט כי מ"ש ועוד ספק ברכות להקל, לא מהמחבר יצאו הדברים האלה אלא מרב אחר שהוסיף אותם, ולזה סגר עליהם המדבר במרובע בחצאי לבנה ראה שם.

ו) עוד ראה ראיתי בעין יפה שכדאי וכדאי להעיר הערה רבת כאן, הלא היא, מדברי השואל ומדברי המחבר גדולת מרדכי הנ"ל, ומדברי המגיה שם, באותה תשרי, נראה להדיא דסברי בפשיטות שמותר לברך ברכת בורא מאורי האש על אור החשמל, ולכן נכנסו לבית הספק אך ורק היכא שהגוי הדליק החשמל בשבת ונשאר דלוק עד מוצאי שבת אם מותר לברך עליו אם לאו עי"ש, ואחר המחז"ר מכת"ר לא היא, אלא יש בוה חילוקי דעות הרבה זה אומר בכה וזה אומר בכה, ראה סה"ב משפטי יעזיאל חלק אורח חיים סימן ט, וסה"ב יביע אומר חלק א' סי' י"ז י"ה, וסה"ב לך שלמה הנ"ל חלק אור"ח סימן ו', וסה"ב מים חיים סימן ק"ו, מה שכתבו בוה ומשם באר"ה, ובכן פשוט דלכתחילה אסור לברך עליו שלא ליכנס בספק ברכות לבטלה, אלא צריך לברך על הנר כנהוג, ועוד חזון למועד בע"ה.

זהו היום ראיתי ג"כ בס' קהלת צפרו (לידידי בן עירנו מהר"ד עובדיה הי"ו) שם עמוד 307 אות ח' שהביא דברי מהר"ב זצ"ל שהבאתי כבר בפסק הקודם,

למטה שלא תראה ככ"פ, ע"ש, זאת אומרת כי זה רק תוס' טובה בעלמא שלא לבוא לידי טעות, אבל העיקר הוא הריבוע והעיגול וכמש"ל.

(ב) מ"ש דבצורת האותיות ישנם ג' דינים כלליים הל"ה (א) עיקר צורתה ודמותה היסודית של האות שניתנה מהר סיני וכו', (ב) מש' רבותינו בשבת ק"ג מהפסוק וכתבתם שתהא כתיבה תמה שלא יכתוב אלפ"ן עיינין, בית"ן כפ"ן וכו', ופי' לע"ד מלבד שכל אות ואף הקרובה זו לזו מצד צורתה היסודית היא שונה מחברתה ואינה דומה לה, מ"מ הוסיפה התורה לחדש שיש להרחיק ביניהם כל כך וכו', וזה נלמד מכתבתם, (ג) ישנם חלקים באותיות שאף שאינם מעיקר צורת האות היסודית, וגם אינם מדין כתיבה תמה, מ"מ צריכים להם לרמוז לסודות נעלמים שעליהם מורה אותה האות וצורתה, וההבדל בין ג' דינים אלה הוא ששני דינים הראשונים הנו' הם לעיכובא ואפי' אחד מהם פוסל, אבל דין ג' הנו' אינו אלא לכתחילה עכ"ד ע"ש, ולענ"ד לא כן הוא אלא מ"ש רבותי' בגמרא וכתבתם פי' כתיבה תמה כהלכתה כמו שניתנה בהר סיני, ולא הוסיפה שום תוספת בכלל, הלא תראה שבאותה ברייתא מדובר גם על שאר האותיות והפרשיו' הל"ה אלפ"ן עיינין, גמ"ן צדין וכו', כפופין פשוטין, מימין, סמכין, מימין סתומים פתוחין וכו', פרשה פתוחה לא יעשינה סתומה, סתומה לא יעשינה פתוחה וכו' ע"ש, וזה יוכיח לך שמש"ש וכתבתם כתיבה תמה, היינו כתיבה כהלכתה כמו שניתנה מהר סיני בלי תוספת ומגרעת, וכך פי' רבנו רש"י להדיא שם וזל"ה תם, שלם כהלכתה ע"ש, זאת אומרת כהלכתה מהר סיני, ובוה ירדו ג"כ כל קושיותיך שהק' כבר' על מ"ש הטור ועל מ"ש שם בב"י בשם ר"י שאמר ע"ש, כי דא ודא אחת' היא, וכמו שחזר כבר' וצדד אליבא דידה, ואני מוסיף ומדגיש ואומר בפשיטות שכך הוא אליבא דכ"ר.

ומ"ש עוד בדין ג' שישנם חלקים באותיות שהם באו רק לרמוז על הסוד ואינם אלא לכתחילה ובדיעבד אינם פוסלים ע"ש, הנה כבר יש בידינו כלל גדול והוא אם הקבלה והסוד מתנגד למ"ש בתלמוד העיקר הוא התלמוד, ואם אינם מתנגדים למ"ש בתלמוד, למרות שהם נגד הפוסקים בכל זאת הלכין אחרי הקבלה והסוד וחובה קדושה רמ"א עלינו לקיים דבריהם במלואם וכמ"ש בהרחבה בספרי עמק יהושע ח"א חאו"ח סי' ל"ד וסימן ל"ו וסימן ל"ח ע"ש ומשם באר"ה.

ועל פי האמור ירדו כליל כל קושיותיך עלי, לאמר מ"ש כת"ר בתשו' מאהבה דהוא לכתחילה ואינו על פי הקבלה לא זכיתי להבין, דהאי לכתחילה ואינו על פי הקבלה מאי ניהו דאחר דמאי דמצריכינן להאי עקב אינו על פי הקבלה א"כ מאי לכתחילה ודיעבד שייכא ביה וכו', ע"ש, והיינו טעמא ידי (א) מדאורי' לא בעינן עקב אלא העיקר הוא הריבוע יפה יפה, כדמוכח מהתלמוד ופי' רש"י וצ"ל וכמש"ל, ומה שכתבתי לכתחילה, היינו דרבותי' ברוך שאמר והאגור אמרו שצריך לעשות לה עקב לכתחילה להוכיח לכל רואי השמש שהיא בית וכמש"ל, (ב) מ"ש דבדאורייתא לא שייך לכתחילה ודיעבד וכמ"ש הגר"ח מבריסק

וצ"ל בחידושי על הש"ס וזל"ה דבפי' הכתוב לא שייך לחלק בין בדיעבד לכתחילה וכו' ע"ש, הנה אעיקרא דדינא גם בדברי תורה ישנם כמה מצות שהם דוקא לכתחילה ובדיעבד אינם מעכבים, ראה בספרי עמק יהושע ח"א בחלק אור"ח וסימן ל"ו עמוד ק"י אות ב' ע"ש ומשם באר"ה יפה יפה, ומ"ש הגאון הנ"ל דבפי' הכתוב לא שייך לחלק בין לכתחילה לבדיעבד וכמש"ל, זה מדובר בכתוב שהוא סתום ובוה ודאי סתמו כפירושו שאין לחלק בין זה לזה, וכך הם רוב רובם של מצות התורה הקדושה, אך ישנם כמה מצות שמפורש מהכתוב גופיה כי זה דוקא לכתחילה ולא לעיכובא כמ"ש שם בענין חמש טבילות ועשרה קידושין של סתן גדול ביום הכפורים וכו', ובקצירת העומר וכו' וכמ"ש שם, ובגד"ד פי' הכתוב וכתבתם הוא כפשוטו דבעינן כתיבה תמה כמו שניתנה מהר סיני וכמש"ל, וזה דוקא מעכב, אבל העקב הוא רק לכתחילה מדברי רבותי' הנ"ל וכמש"ל.

ומ"ש כבודו דפי' כתיבה תמה היינו בית בעקב, והעמסת כך בפי' רש"י שכתב בית"ן כפ"ן דומין בכתיבתו וכו' ע"ש, לענ"ד לא כן הוא בכלל, והגמרא ורבנו ירוחם ומשנה ברורה וכו' וכמש"ל בפסק הנ"ל, כלם כתבו בפי' דהעקב אינו מעכב, וא"כ לדידך איך הגאון האלה יפרנסו הגמרא הנ"ל, ובכן פשו"ב שגם האגור והתיקון תפילין הנ"ל סברי מרג"ן שאינו מעכב, ועוד על משמתי משמרת הקודש אני עומד לאמר שמר"ן ב"י דעתו דע"ל היא דדוקא הריבוע בעינן ע"פ הסוד ולא העקב, שהרי ציין לאגור, ולמרות שלא כתב טעמו ונימוקו ככתוב דמי, דכך הם רבותינו ע"ה פעם באים באריכה פעם באים בקצרה כידוע בעולם התורה וההלכה.

ודברי האלפא ביתא שהבאת שכתב בית תמונתה דל"ת למעלה, וי"ז למטה, וצרופו ד', וד"ץ בל' התלמוד שנים, וכן מספר בית שנים לכן מתחלת החו' בבית כי רומזת לב' תורות תורה שבכתב ותורה שבע"פ וכו' ע"ש, לענ"ד למרות דבעוה"ר אין לנו עסק בנסתרות כי ירדו ונתמעטו הלבבות לדאבונו הרב (ראה מ"ש בזה בתשובת חוות יאיר סי' ר"י הבי"ד הפתחי תשובה יור"ד סימן רמ"ז סק"ד וזל"ה יש להתרחק מלימוד הקבלה כי ידיעתנו קצרה ואנוס רחמנא פטריה ע"ש באור, ועיין בזה בתשו' מהרנ"ח סי' ח', ובתשו' שמש צדקה חלק יור"ד סימן ס"א באמצע התשובה, ובשו"ת תשובה מאהבה ח"א ובגר"ב חיוור"ד סי' צ"ג ע"ש, ואין כאן מק"ל בזה, וא"כ מה נענה אנן (אבתרייהו), בכ"ז נראה שמש"ש האלפא ביתא הנו' הוא רק רמזים בעלמא, ולא סודן של דברים, וכמ"ש איהו גופיה בסו"ד וזל"ה ועוד רמז בתמונת הבית שהיא דומה לתמונת ד"ו ועלה מספרם עשרה כנגד עיקרי התורה ע"ש, וזאת אמרת שהכל רק רמזים בעלמא.

ועוד פשו"ב שהאגור שהביא מר"ן מלכא לא דבר בקדשו בזה בכלל, אחרת היה מר"ן מביא דבר"ק, וגם דברי האלפא ביתא הנו' לא הביא בביתו הגדול ב"י המאסף לכל המחנות, זאת אמרת כי הוא ראה בעיני קדשו כי זה רק רמזים בעלמא, אחרת היה מביא דבריו כדרכו בקדש להביא דברי הוהר הקדוש

ודברי המקובלים כידוע, ראה דב"ק בבי" סימן ל"א וסי' קמ"א, ובבי" יורה דעה סי' ס"ה ומשם באר"ה, וראה עוד בספרי עמק יהושע ח"א בחלק אור"ח סימן ל"ד מ"ש בזה עי"ש, והגם שנאמר כי זה על פי הסוד, ועיני קדשו של מר"ן לפום שעתא לא שלטו בדבריו, בכל זאת אחר שמהתלמוד מוכח להדיא דלא בעינן עקב וכמ"ש רבותינו בעלי הלכה הטור והאגור וכו' וכמ"ש"ל בפסק דין הג"ל, פשו"ב שאין זה מעכב, ודוקא לכתחילה יש ליוהר לעשות העקב לקיים דברי חכמים ע"ה, ועל כלנה הרי מפורש יוצא מדברי ג"ע החיד"א ע"ה שתיבת בית הספרית היא בלי עקב כלל כמ"ש בספרו היקר לדוד אמת, וכמ"ש בפסק דין הראשון הג"ל ששלחתי לכבודו, ודלא כמו שפי' כבודו את דבריו, והגני חוזר ומסביר דב"ק ואומר א) בספרית מלבד שלא זכר שר התורה העקב בכלל, עוד בה במפורש אמר, ודימיק ירכה למטה במושבו קרוב לקצה ימין אך לא בסוף, רק המושב עובר תחתיה מעט כעובי קולמוס לצד ימינה עי"ש, וזה קרי בחיל שאין כאן עקב, ואם כדברך היה מדבר רק על העוקץ שלמעלה, ולא על שלמטה אחר שהם שונים בזה ספרית ואשכנזית יחד, ועוד הרי סיים בדברי קדשו ואמר באותיות גדולות בזה"ל אבל גם להרדב"ז בספר מגן דור צורתה ד"ו עי"ש, דהיינו בעקב למטה ככתיבה אשכנזית, ור"ל למרות שהרדב"ז ע"ה הוא ספרדי תנא דידן, בכל זאת סבר לה מר בזה כדעת רבותינו האשכנזים ע"ה, ועוד אני אומר למרות שהיה שיעור אחד להם כמו שאמרת, בכל זאת הם מובדלים בצורתם לגמרי, כי זה עקב ממש, וזה רק המושב עובר תחתיה מעט, וכל זה פשו"ב לדעתי המעט, ומאפס הפנאי באתי בדרך קצרה, ותן לחכם ויחכם עוד.

ועוד ב"ה אחרי כותבי כל האמור ראה ראיתי בעין יפה מ"ש הרא"ש ע"ה בתשובותיו כלל ג' סי' י"א וז"ל וצורת האותיות אינם שוות בכל המדינות, הרבה משונה כתב ארצנו מכתב הארץ הזאת, ואין פיסול בשינוי הזה רק שלא יעשו ההי"ן חתי"ן, כפי"ן בית"ן וכמו שמפרש בגמרא עכד"ק עי"ש, הרי לשונו קרי בחיל שלפי התלמוד (שבת ק"ג ע"ב הג"ל) הקפידא היא שלא יחזי האותיות דומות זו לזו דהיינו והי"ן לא יהיו כחתי"ן, ובית"ן לא יהיו ככפי"ן, לא כן שאר הדקדוקים כמו בית בלי עקב וכיוצא בזה בשאר האותיות אינן מעכבין בכלל, וב"ה זה כמ"ש אגן בעניותיו למעלה, ועוד יתיר מזה מפורש בקריית ספר (להמאירי ע"ה) מאמר ב' חלק א' וז"ל ואין האות נפסלת אלא או כשנפסדה צורתה לגמרי, שאין לה צורת האות, או שנפסדה צורתה עד שתדמה לאות אחרת, כגון הבית בכ"ף, או החית בה"א וכדומה, אבל כל שאינה כן כשרה אף על פי שנוטה מעט מצורתה הרגילה, ודע שהרי צורת האותיות שונות ממחז למחז כגון מצרפת לספרד, ואין שינוי זה פוסלן בכלל, ובהרבה מקומות נהגו לכתוב צורת האותיות בספר תורה באופן שאין אנחנו רגילים בהם, ואין אנחנו פוסלים אותם בכך, ומה שקצת רבנים הביאו בחיבוריהם ממה שאמרו באלפא ביתא של רבי עקיבא ע"ה, מפני מה הי"ד של אלף זקופה וכו' וכיוצא בזה, כל אלו אינן אלא

לפי מנהג מקומם, אבל אין השינוי הזה כדאי לפסול ספרי תורה או תפילין שנכתבו בצורה אחרת עכד"ק עי"ש, הרי לשונו ג"כ קרי בחיל כמ"ש למעלה אגן בעניותיו ב"ה, ועוד ההוא אמר במפורש שמ"ש באלפא ביתא דרבי עקיבא ע"ה, נאמר רק לפי מנהג מקומם ואינן מעכבין בכלל, זאת אומרת כי מה שאמרו שמה מפני מה הי"ד של אלף זקופה וכו', זה דוקא רמזים בעלמא לפי מנהג כתיבתן במקומן, וב"ה כוננתי לדברי קדשו שאמרת לך למעלה שכל אלה הם רק רמזים בעלמא ואינם מעכבים בכלל וכמ"ש, ועוד בתשובות התשב"ץ ע"ה ח"א סי' נ"א נשאל על תליית רגל הקוף, ותליית רגל הה"א, והאריך בזה ברוח מבינתו, בתוקפו וגבורתו, ומדב"ק מוכח להדיא לנידון דידן ששינוי זה שלא עשה העקב ברי"ו אינו מעכב בכלל, והילך מ"ש בהמשך דבריו וז"ל ואלו באנו לפסול אותיות שלא על פי דקדוקן שיצאו מפרק הבונה וממדרשות אחרים היינו פוסלים כמה ספרי תורה וכו', וראה שם ומשם באר"ה, ועוד ראה גא למר"ן הב"י ביורה דעה סוף ל' רע"ה שהביא שמה תשובת הרשב"א ע"ה וז"ל כתב הרשב"א בתשובה על מ"ש רש"י וצ"ל בפירוש התורה שהגיון של וימת תרח בחרן היא הפוכה, נראה ודאי שאם לא נכתבה הפוכה לא יפסל הספר בכך, שאותן שבשבת פרק הבונה יפסל בהן הספר אבל הלפופות והפוכות לא יפסל, שא"כ הוה להו להזכירים שם, ולכתחילה צריך לעשותם ואם לא עשו כ"ס עכד"ק עי"ש, הרי גם הוא לשונו קרי בחיל דדוקא מה שנוכר להדיא בגמרא הוא דמעכב ופוסל, לא כן מה שלא נזכר בתלמוד אינו פוסל בדיעבד, ומשם באר"ה ג"כ לנידון שהעקב לא נזכר בתלמוד בכלל, פשו"ב שאינו מעכב ואינו פוסל בכלל, וב"ה ראיתי ושמתחי כעל כל הון לקול תחם.

מסקנא. בית לכתחילה ודאי צריך לעשות לה עקב למטה לקיים דברי רבותינו ע"ה במלואם, אך בדיעבד חסרון העקב אינו מעכב ואינו פוסל, והעיקר הוא שתהיה מרובעת יפה יפה כהלכתה, וכמ"ש"ל בהרחבה בסימן י"ד שא גא עיניך וראה, ואם הוא רוצה להחמיר לתקן לעשות להן עקב למטה, תבוא עליו ברכת חכמים ע"ה, כי הוא זה מה שנראה לעניות דעתי, בעור אלהי ישועתי, צו"מ, וימ"ן, החו"פ נהר"ה היום ה' לחודש אב ה'תשנ"ח, באר"ה מ"ה חיים ונוזלים מן לבנון ל"פ, הצעיר כצעירתו עבד האל הנאמן.

יהושע מאמאן גר"י

תוספת טובה, רבה וחשובה

וזהו היום הגדול ראה ראיתי עוד מ"ש בסה"ב יחזה דעת (לידידנו ג"ע, הראש"ל הרב הראשי לישראל שליט"א) ח"ב סי' ג', אשר דבר בקדשו בענין כתיבת צורת האותיות בספר תורה השונה במקצת בין הספרדים לאשכנזים, ובהתחלת דבריו כתב וז"ל במסכת שבת ק"ג דרשו חז"ל מהכתוב וכתבתם, שתהי' הכתיבה תמה, כלומר כתיבה שלמה כהלכתה שלא יכתוב אות ב' כדוגמת כ', אות ד' כדוגמת י' וכו', וכיוצא באלה, ומשמע

הוסיף וכתב וז"ל כתב רבנו ירוחם בח"ב וכל זה מיירי במלאכה כגון אורג או כותב וכיוצא בו, אבל להדליק נר או להוציא מרשות לרשות אינו צריך כל זה עכ"ל, ואינו יודע מגין לו דהא בגמרא אמר רב אשי הוי אמרינן בין קדש לחול וסלתין סלתין, ופי' רש"י חוטבים עצים, ומה מלאכה יש יותר בחטיבת עצים מבהדלקת הנר עכ"ל עי"ש, [ובד"מ אות ה' כתב על זה וז"ל וכן מדברי המרדכי משמע שלא מדברי מהר"י עי"ש], וכך פסק ההלכה שם בש"ע סיו"ד וז"ל אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל, ואם הבדיל בתפלה מותר אעפ"י שעדיין לא הבדיל על הכוס, ואם צריך לעשות הלכה קודם שמבדיל בתפלה, אומר המבדיל בין קדש לחול בלא ברכה ועושה מלאכה עכ"ל עי"ש, ומה שהדגיש מרן הקדוש והוסיף תיבת שום, סאומו אסור לעשות שום מלאכה וכו', בזה התכוון לשלול דעת רבנו ירוחם הנ"ל שחלק במלאכות בין אורג וכותב לבין הדלקת נר, ומוציא לרשות לרשות וכמש"ל, ורבנו מור"ם למרות שהביא דבריו בשם י"א לתת טעם למנהג שנהגו אצלם להקל בהדלקת הנרות מיד אחר אמירת ברכו, בכל זאת סיים עלה ואמר במפורש אבל העיקר כסברא ראשונה, זאת אומרת סב' ראשונה של מר"ן שאסר הכל ושלל בדב"ק דעת ר"י וכמש"ל, וכן בדרכי משה דחה דברי ר"י הנ"ל וכמש"ל, ושוב ראיתי שכ"כ הכפ"ה ע"ה שם אות ב"ן, וזה פשוט וברור.

והנה רבנו ירוחם ע"ה הנ"ל פשוט בדעתו היא לחלק בין מלאכה רבה כאריגה וכו' לבין מלאכה קלה כהדלקת הנר והוצאה מרשות לרשות, אך אמנה לפו"ד כלם אבות מלאכות הן וגם המדליק נר חייב וכמ"ש בגמרא כריתות כ' י"א, וכן פסק הרמב"ם בהלכות שבת פ"ב סוף הלכ' א' עי"ש, וזהו דעת מר"ן הקדוש שהשיג עליו, והדגיש וכתב בלשונו הקדוש ואמר ומה מלאכה יותר יש בחטיבת עצים מהדלקת הנר עי"ש, וז"ל למרות שיש הבדל גדול ביניהם מבחינת הטוהר, אך מבחינת ההלכה שוים הנה וזה העיקר, ושוב ראה ראיתי שכן כ' בליקוטי פרי"ח הבי"ד הכפ"ה שם אות ס"ג וז"ל ואולי כוונת רי"ו שכל שאין בו טוהר מותר בלא הבדלה וכתחילה דאמרי בגדלים לית, ומ"מ אין לדבריו טעם עי"ש, וכן הלאה ע"ה כ' על המנהג שכתב מור"ם וכמש"ל, מנהג של שטות הוא ואין להם על מה שיסמכו, כי מגין לנו לחלק בין אבות מלאכות להקל, דהרי הדלקת הנר והוצאה מרשות לרשות הם אבות מלאכות כמו כותב ואורג ואין חילוק בגניהם מן התורה עכ"ל עי"ש, וסברא רבה היא, ולך נא ראה מ"ש המ"א שם סק"ו על דברי רי"ו ודברי הבי"ד הנ"ל, ועוד ראה נא מ"ש הט"ו סק"ט לקיים דברי רבנו ירוחם הנז' מדברי הגמרא הנז' שאמר רב אשי הוה אמרי' בין קדש לחול וסלתין סלתין עי"ש וכמש"ל, ולענ"ד נראה אחר המח"ר מקדושת תורתו הנפלאה דהעיקר כדברי מר"ן הנז' ורבנו מור"ם ודעמייהו שהתנגדו לדברי רי"ו הנ"ל וכמש"ל, ומ"ש רב אשי הוה אמרינן המבדיל וסלתין סלתין, לרבותא קאמר זאת אומרת רב אשי סובר שגם בהדלקת הנר צריך לאמר לפני המבדיל בין קדש לחול, והיי"ט דנקט

שלא פסלו אלא באופן שהאות דומה לחברתה, והוא הדין כשאין עליה צורת האות כלל, אבל שינויים קלים כדוגמת השינויים שבין כתיבת ספרדים לאשכנזים אין בזה כדי לפסול וכן מתבאר מדברי הרמב"ם פרק י' בהלכות ס"ת הלכה א' אות ט"ו עי"ש, ובה' זה כמ"ש אנו בעניותינו למעלה ממש סמוך ונראה, ועוד הביא שמה דברי הרא"ש והמאירי והתשב"ץ, וכמו שהבאתי למעלה סמוך ונראה, ועוד הוסיף וכתב וז"ל ואף שלכאורה יש להעיר מדברי הרמב"ן בהידושו לשבת ק"ג וכו' (דלא משמע הכי), אולם נראה שגם הוא אינו פוסל אלא שינוי ממה שנוצר בגמ' בפירוש, וכ"כ הגאון רבי יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק חיו"ד (סימן כ"ח אות ט"ו) בדעת הרמב"ן, וכן כתב בספרו דעת תורה (תאו"ח סימן ל"ו), וכן הגאון רבי יעקב קאשטרו וצ"ל בשו"ת אהלי יעקב סימן קי"ג כתב שבכל תפוצות ישראל סומכים על רבותי' הגאונים, והרי"ף, הרמב"ם הרשב"א, הרא"ש, הריטב"א, והריב"ש, שלא אמרו בצורת אותיות אלא שלא תדמה אחת לחברתה ממש, ולא על חצי האות אלא על כללה, ובהו הוא שיש להקפיד לפי מנהג המקום בכתיבה וכו' עי"ש, וכ"כ הגאון מהר"ם גאלנטי וצ"ל בתשובה סימן קכ"ד עי"ש ומשם באר"ה, ושמה לבי ויגל שכוונתי לדעת גדולים וקדושים ב"ה, כן יהיה תמיד בעה"י, וזכותם תהיה מגן וצנה בעדינו אמן. ולח"פ היום כ"ו אב ה'רחמן ש"ש התשל"ח ליצירה, עבד האל הנאמן. הי"מ"ן

סימן כ"ח. הדלקת נרות במוצאי שב"ק.

לכבוד ידידנו אהובנו ומתאננו, הרב הכולל בישראל להלל, מתנהג בחסידות, בעל מדות, כמהר"ר חיים אלפרסי יחש"ל"א, (וצ"ל). חבר ביה"ד בעי"ת **אודא (מאורקו).**

רב אחאי משבחה! הנה עתה באתי במגילת ספר זה לאשר הדברים הקדושים אשר דברנו שנינו יחד בהיותנו בעמ"ת צפרו עיר מולדתי יע"א, אודות הדלקת נרות במוצאי שבת קדש לפני תפלת ערבית, ואומר לך נא באה מ"ש מר"ן הקדוש בביתו הגדול ב"י אור"ת סימן רצ"ט ד"ה אסור לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל וכו', ושם הביא דברי הגמרא פרק השואל דף ק"נ ודברי הרי"ף והר"ן והרא"ש ודברי הרמב"ם ודברי הרב המגיד והגאונים, והנהגות, דעת ר"י בחלק ב', ובסו"ד סכס וז"ל ואמר וז"ל ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים שאע"פ שהבדיל בהפלה אסור לעשות מלאכה, הכי הוה חזי למנקט, אלא דסוגיין דעלמא דלא פגותיה, וכיון שהבדיל בתפלה עושין מלאכה, וכדברי הגאונים והאחרונים וכיון דמידי דרבנן הוה שפיר דמי למנקט כוונתיהו לקולא, והיכא שלא הבדיל בתפלה נראה לסמוך על דברי רש"י שיאמר המבדיל בין קדש לחול בלא הזכרת ה' ב"ה, כיון דמידי דרבנן הוה, גם פסק הזכרת שם שמ"ס לבטלה הוא עכ"ל ק, ושם בדרכי משה אות ד' כתב עליו וז"ל וע"ל סימן רצ"ח מדין זה, וכתב הכלבו הנז' נשי דידן דאין מבדילין בתפלה צ"ל המבדיל בין קדש לחול קודם שיעשו מלאכה, וכן צריך ללמד עי"ש, ושם בב"י